№ 65 — ՔՍԱՆ ԵՒ ԵՕԹՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ՝ 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1884

ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ

Տարեկան գինն է 10 ռուբլի.
վեց ամսուանը՝ 5 ռ., երեք ամսուանը՝ 3 ռ., ամիսը 1 ռ.:
Առանձին համարներով խմբագրատունը 5 կոպէկ.

Խմբագրատունը բաց է ամեն օր բացի կիւրակէ եւ տօն օրերից առաւօտեան 11—2 ժամը կէսօրից յետ.

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի խմբագրութեան հասցէով.— Въ ред. газеты «Мегу Айастаны», въ Тифлисъ, կամ Redaction de «Meghou Haïastani», à Tiflis. (Caucase).

Խմբագրութեանս ուղղած թէ յօդուածները եւ թէ նամակները պէտք է պարզ գրուած լինին գրողի ստորագրութեամբ եւ հասցէով. խմբագրութիւնը կարող է փոփոխել, ուղղել եւ կրճատել յօդուածները. խմբագրութիւնը իւր վերայ չէ առնում յետ ուղարկել յօդուածները եւ պահում է երկու ամիս մինչեւ ցպահանջ.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են ամեն մի բառին 2 կոպ. Յայտարարութիւններ ընդունվում են հայերէն եւ օտար լեզուներով. Յայտարարութիւններ ընդունվում են խմբագրատանը, «Կովկաս. հիւրանոցի տակ պ. Տէր-Յովսէփեանի ծխախոտի խանութում են պ. Շահվերդեանի պավիլիօնում.

«ՄԵՂՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ԼՐԱԳՐԻՆ
կարելի է յուլիսի 1-ից ստորագրվել
ԿԻՍԱՄԵԱՅ ԺԱՄԱՆԱԿՈՎ
ԿԷՍ ՏԱՐՈՒԱՅ ԳԻՆՆ Է 5 ՌՈՒԲԼԻ.
Ստորագրվել կարելի է խմբագրատանն և պ. Շահվերդովի լրագրական գործակալութեան գրասենեակում:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ.

Ձայն բարբառոյ յանապատի.
Ներքին Տեսութիւն. — Քաղաքային վարչութեան ուշադրութեանը.— Թղթակցութիւնք Սիմֆէրոպոլից, Յըխինվալից և Թիֆլիսից.
Մանր լուրեր.
Խառն լուրեր.
Յայտարարութիւններ.
Բանասիրական. — Գինեգեւ.

ԹԻՖԼԻՍ, 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ 1884 Թ.

ՁԱՅՆ ԲԱՐԲԱՌՈՅ ՅԱՆԱՊԱՏԻ.

III

Յայտնի է, որ մենք ունինք մասնագիտական (մանկավարժական) և ընդհանուր ուղղութեանց ծրագիր ունեցող թերթեր: Եւ թէ առաջին ուղղութեան այսօրուայ ներկայացուցիչներն են «Վարժարանը», «Մանկավարժանոցը» և «Աղբիւրը»: Թէ դրանցից ո՞րը և ո՞րքան բաժանորդ ունի,—այդ մի և նոյն է, մենք գիտենք—և բանը հէնց դրանումն է—որ երեք թերթերն էլ տուժում են:

— Ինչի՞.

— Նրա համար, որ ի վաճառ հանած ապրանքը, երկրի արտադրութիւնը աւելի շատ են քան գընողներն ու սպառողները: Եւ երբ այդպէս է, ի հարկէ այդ ապրանաց ու արտադրութեան գինը, արժէքը պէ՛տք է որ ընկնի, հրապարակում անյաջողութիւն առնի և տեղի ունենան սնանկութիւնք: Վաճառականութեան, տնտեսականութեան մէջ սա ամենահասարակ կանոն է, իսկ մեր լրագրութեան մէջն էլ—կենդանի և հաստատուն փորձ:

Մանկավարժական լրագիրների քանակութեանը, այլ ոչ որակութեանը վրայ առաւել ուշք դարձնելով, մենք ինքներս հարուածում ենք թէ՛ մեզ և թէ՛—որ ամենից ցաւալին է—մանկավարժական գործը մեզանում: Մի րոպէ ենթադրենք, որ մանկավարժական երեք թերթն էլ իրանց առանձին ուղղութիւնքն ունին, բայց ի՞նչ հարկաւոր են մեզ այդքան ուղղութիւնք, երբ դեռ ոչ մի ուղղութիւն, ինչպէս հարկն է, մեզ վերայ պատուաստուած չէ: Մեզ ի՞նչ հարկաւոր են մի քանի ճանապարհներ, երբ մենք դեռ ևս ոտք չենք եկած և ոչ մի շաւղի վերայ պինդ կերպով չենք կանգնած:

Ինչի՞ համար ա՛յդքան համդամ խորտիկներն, երբ մեր ստամոքսը տակաւին հեղուկ կաթից զատ ուրիշ բան չէ կարող ընդունել և մարսել:

— Նրա համար, ասում են մարդիկ, որ, ինչպէս ամեն մի բանում, այսպէս և մանկավարժութիւնում, մի նպատակի հասնելու համար այլ և այլ ճանապարհներ կան: Եւ մի ճանապարհ, մի ուղղութիւն, որ մէկի համար լաւ է, օգտակար է, միւսի համար կարող է վատ լինել և վնասակար: Ուրեմն ի՞նչ հարկ կաշկանդել հայ մանկավարժական գործը, ինչի՞ միակողմանութեան մէջ ընկնել և ձգել հայ նոր սերունդը: Ձեր միտքը, պ. յօդուածագիր, հի՛ն է, սահմանափա՛կ է, փտած է:

— «Խփեցէ՛ք, բայց դարձեալ լըսեցէ՛ք», ասաց, կարծեմ, Թամսթօնը: Դուք, պարոններ, ի հարկէ գիտէք, որ մանկավարժութիւնը դրական գիտութիւն չէ: Թէ մի քանի տեղերում նա դեռ ևս գիտութեանց կարգն անգամ անցած չէ: Գիտէք, հարկաւ, որ երբ մենք, օրինակի յաղագս, մաթեմատիքական մի խընդիր առաջարկենք աշխարհիս բոլոր գիտուններին, նրանք այդ խնդիրը հիմնական օրէնքների զօրութեամբ ճշդութեամբ և դրականօրէն վճռում են, որովհետև ամենքն էլ գիտեն, համոզուած են, որ 2×2=4, որ երկու կէտերի մէջ եղած ամենակարճ ճանապարհը՝ դրանց մէջ ձգուած ուղիղ գիծն է, և այլն: Բայց դուք, պարոններ, անշուշտ գիտէք և՛ այն, որ Հերբարդը այլ շկօլայ է հիմնել և դաւանում Բենէկքէն—այլ, և Ֆէօբէլը, որ հիմնադիր էլ չէ—դարձեալ այլ: Այս բաները Գերմանիայի համար շատ պարզ են և հասկանալի: Այնտեղ առանձին շկօլաներն էլ, մրցութիւններն էլ անհրաժեշտ են և օգտակար: Բայց այդպէ՞ս է արդեօք և՛ մեզանում:

— Կարծեմ ո՛չ բոլորովի՛ն:

Նայեցէ՛ք. Ռուսները, որ ամեն բանով մեզանից բարձր են, մանկավարժութեան մէջ մի՛ հատ միմիայն առաջնակարգ հիմնադիր հեղինակի են հետևում առաւելապէս: Դա Բենէկքէն է: Իսկ մենք տասնեկաւոր շկօլաների ենք հետևում, այսինքն ո՛չ մի շկօլայի չենք հետևում: Դըրա համար, հէնց դրա համար էլ է, որ մեր բազմածրագիր դպրոցները իսկապէս անծրագիր են, մեր մանկավարժական հրատարակութիւնքը միշտ կաղ ի կաղ են գնում, իսկ նըրանց ընթերցողները չ՛ունին ոչ մի գոյն: Ահա, մեր կարծիքով, թէ ո՞րտեղ է մեր անբաղդութիւններից ամենամեծը:

Կարծես բաւական չէ, որ մեզանում որ և է գործի ձեռք զարնողները այդ գործոյն մասնագէտները չեն, բաւական չէ, որ մեր թերթերը միշտ մասնագէտ աշխատակցողներ չ՛ունին, ինչպէս են, օրինակ, «Մանկավարժանոցը» և «Աղբիւրը», այո՛, տակաւին այդ մեծամեծ չարիքները կարծես բաւական չեն, մենք սկըսում ենք դարձեալ՝ մեր ոյժերը ցրուել և անջա՛տ, մի՛շտ անջատ գործել, և, որպէս գործոյն տէրը չ՛եղող անձինք, մեր ընթերցողներին էլ միշտ մոլորեցնել:

Տողերիս գրողը, օրինակի յաղագս, գիտնալով հանդերձ «Վարժարանի» մի քանի թերի կողմերն, ցանկանում է, որ մենք, առ այժմ, հէնց այդ թերթով բաւականանանք և աշխատենք նրա թերին լցուցանել: Բայց եթէ դուք ևս, ձեր հերթում, համոզուած էք, որ նախապատուութիւնը «Մանկավարժանոցին», կամ «Աղբիւրին» տալու է,— համեցէ՛ք, խօսե՛նք, խորհենք և երեք թերթերից որի ուղղութիւնը որ աւելի յարմար և օգտակար գտանք մեզ համար, ա՛յն միայն պահպանենք: Թող կորչին միւսները, թող մաքրուի հրապարակը: Կրկնում եմ, լաւ է մենք մի ուղղութիւն ունենանք, քան թէ ո՛չ մի: Հաւատացէ՛ք, որ այդպիսով մանկավարժական գործը աւելի շո՛ւտ և աւելի լա՛ւ առաջ գնացած կը լինի մեզանում, քան թէ մինչև այժմ: Իսկ եթէ դուք, պպ. մանկավարժներ և մանկավարժ հրապարակախօսներ, ոչ այս էք անում և ոչ էլ այլ իմն միջոց գըտնում, այն ժամանակ գոհ եղէք և ա՛յնքան բաժանորդով, որքան որ մենք ինքներս բարեհաճում ենք ձեզ տալ, այն էլ ոչ եթէ գիտակցաբար, այլ... ցաւակցաբար:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՆԵԳԵՒ.

(ՉՈՐՍ ՕՐՈՒԱՅ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ)

ԾԵ.

Վերջապէս եկաւ, հասաւ և՛ Գրիգոր աղան, հետն ունենալով Մարկոս աղային, որ, ինչպէս գիտենք, Անթառեանի հետ Կ. Պօլիս էր գնացած: Քաղաքի մեծ կամրջի գլխից նրանք բաժանուեցան մէկմէկուց: Մարկոս աղան ձիուն սանձը դէպի իրանց տան ուղղեց, իսկ Գրիգոր աղան շտապեց տեսնել և փարել իւր մէկ ու ճար որդւոյն, հարսին և կնոջը: Խղճուկ, տակաւին չը գիտէր թէ ինչ բաների է հանդիպելու:

Հէնց որ Գրիգոր աղան ձիուց վեր գալով, կենդանին բեռնակրին յանձնեց և ուզում էր տուն մտնել, կինը, Արեգնազանը, դէմն եկաւ, գունաթափ, հեծծուած, ծիւրուած:

— Բարով, Արեքնազան, ինչ խաբար, Լևոնս տանն է թէ ապրանաց մօտ:

Կնոջ պատասխանը՝ աչքերից թափած օքուռ օքուռ արտասուքներն եղան:

— Ինչի՞ ես լալիս, ա՛ կնիկ, Լևոնը, երևում է, էլի... ոչինչ հոգ մի՛ անիլ, Տէրն ողորմած է... առանց խօսքը վերջացնելու Գրիգոր աղան, կարծես, ամօթից փողոցի այս ու այն կողմը նայեց և շուտ տուն մտնելով դուռը հետ արաւ: Կինը ետևից գնում էր նոյնպէս: Տակաւին սենեակ չը մտած՝ Անթառեանը տան սէքիի աստիճանին վրայ, կարծես, մեքենայաբար, նստեցաւ: Նա էլի կնոջն երեսը նայեց և ինքն էլ այլայլեցաւ...

— Բա...րով...ճճճ...կ...ա...ր... Արեգնազանը հազիւ կարողացաւ բարևել մարդուն, և քիչ էր մնում թէ կանգնած տեղիցը վեր ընկնի: Մարդը ռանեց նըրան:

— Պօղոս, ա՛յ տղայ, փո՛ւչ, որտեղ ես—ըի ցասմամբ ձայն տուեց Անթառեանը տան ծառային:

Պօղոսը լուացուելու լագան իբրեղը ձեռին ներս մտաւ: Արեգնազանը վեր առաւ ծառայի ձեռքից ջրամանը և կուշտ խմեց: Նա մի փոքր ուշքի եկաւ, և կրկին բարևեց մարդուն: Այս անգամ կնոջ բարեը մի բանի նման էր:

— Բան չը կայ, ա՛ կնիկ, բան չը կայ, Տէրն ողորմած է... Անթառեանը սկսեց մի կողմից կնոջը մխիթարել, միւս կողմից լուացուել:

Սրբուելիս նա հարցրեց.— «Արեքնազան, հարսը, երեխ, հօրանց տա՞նն է»:

— Ո՛չ, իւր սենեկումն է և քնած:

— Ի՛նչ խաբար: Ինձանից յետոյ այդ սովորութիւնը սկսեցիք: Երեխ չը գուէիք, որ ես այսօր գալու եմ: Այս խօսքերով Գրիգոր աղան, քաղաքավար կերպով, թէ կշտամբում էր կնոջը և թէ արդարացնում: Եւ նա իրաւացի էր, ի հարկէ, իւր տեսակէտով: Որովհետև երկար ճանապարհորդութիւնից յետոյ՝ տան մեծը եկել է, տան հարսը տանն է, սակայն տան մեծի ձեռքերին ջուր ածողը տան ծառան է.—Ինչի՞: Որովհետև տան խանում հարսը քնած է: Գրիգոր աղայի տեղակ ո՛վ էլ որ լինէր, կը նեղանար:

— Քանի օրից ի վեր հարսը փոքր ինչ տկար է, ասաց Արեգնազանը...

— Իսկ այն փուչ-կենդանին էլի իւր առաջուայ ճամբան է բռնել: Երեխ Գըշխունն էլ, հէնց դրա համար չէ հիւանդացել, հա՛, Արեգնազան:

. — Գիտե՞ս էլի, ես էլ ինչ ասեմ:

— Գոնեա՛ չ՛իմացա՞ր թէ ուղարկած ապրանքներս ո՛վ տեղաւորեցրեց... բայց ես էլ ինչ եմ հարցնում քեզանից: Հարկաւ խնամի Գրիգոր աղան տեղաւորեցրեց: Ինչ և իցէ, ա՛ կնիկ, ինչ և իցէ: Նայենք, տեսնենք, Տէրն ողորմած է... դու շատ հոգ մի անիլ: Շատ ափսո՜ս... ես ցանկանում էի, որ Լևոնին այս անգամ այնպէս տեսնէի, ինչպէս որ, մեկնելիցս առաջ, թողած էի: Բայց, երևի, Աստուծոյ կամքն այսպէս է եղել, (Անթառեանը գլխարկը բացեց և ձեռքերը դէպի երկինք ուղղեց) փա՛ռք, հազա՛ր փառք կամեցողին: Ի՛նչ արած, ա՛ կնիկ, պէտք է համբերենք... «Խորհուրդ մարդկան կամք Աստուծոյ»: Երևի Աստուած, վերջապէս, մի օր իրան ողորմութեան դռները կը բացանէ մեզ համար... փա՛ռք իրան, փա՛ռք կամեցողին...

— Ամէ՜ն, ամէ՜ն, ամէ՛՜ն, մարդուց աւելի մեծ ջերմեռանդութեամբ կրկնեց Արեգնազանը:

— Հարսին տկարութիւնը ինչ է, Արեգնազան, հօ նա ծանր հիւանդ չէ՞:

— Ո՛չ, ո՛չ, փառք Աստուծոյ: Լուանում է, խմում է, խօսում, ծիծաղում է...

— Հա՛, և երբ էլ որ ուզում է, պառկում հանգստանում է, այնպէս չէ՞, Արեգնազան...

— Այո՛, ինչպէս, ահա, այսօր...

— Լա՛ւ, շատ լա՛ւ: Կ. Պօլսում, Արեգնազան, ասում էին թէ՝ սուլթանները [1]) էլ սովորութիւն ունին այդպէս անելու, երբ հիւանդանում են:

ԾԶ.

Դրսի դուռը բացուեցաւ: Խնամի Մարկոս աղան, Թորոս աղան, Ախալցխայի բոլոր աղաները, Թուով ութ, տասը հոգի, Անթառեանին տեսութեան եկան: Գրիգոր աղան դահլիճ մտաւ և հիւրերին այնտեղ հրաւիրեց: Տեսնուեցան, բարևեցին, մէկմէկու հալ ու խաթրը հարցուցին, Կ. Պօլսոյ ապրանաց գները, ճանապարհի վարձը, ուղիղ սխալ, իմացան:

Եւ այդ ամենը կատարվում էր ամենամեծ լրջութեամբ ու պատշաճականութեամբ:

Լևոնի կամ նրա կնոջ մասին՝ ամենաթեթև ակնարկութիւն անգամ չ՛եղաւ ոչ ոքի կողմից: Անթառեանն էլ իրան այնպէս էր պահում, որպէս թէ ոչինչ չը գիտէ, և եթէ մի բան էլ գիտեցած լինի, այնու ամենայնիւ՝ տղամարդի նըման տանել գիտէ:

Հիւրերին ղահուայ բերեց ծառան: Նրանք ծանր ու բարակ թէ խմում էին և թէ, նմանապէս, ծանր ու բարակ, խօսում,—բոլորն էլ, իսկ և իսկ կեղծաւորութիւն, կամ, առ առաւելն, չինատանկական քաղաքավարութիւն:

Այդ ժամանակ Արեգնազանը Գշխունու սենեկումն էր: Գշխունհին արթնացել էր, ուզում էր հիւրերի մօտ գնալ: Արեգնազանը շողոքորթելով և գուրգուրելով աշխատում էր չը թողնել, բայց գժին խօսք հասկացնելը դժար բան է: Խելագարը ուզում էր ո՛չ միայն հիւրերին մօտ գնալ, այլ նաև, իւր տարօրինակ զուգուածքով, մէկ գլուխ ուզում էր, կարծես, իւր գիժ լինելը ևս ցոյց տալ սկեսրոջը և Ախալցխայի աղաներին:

Պէտք է գիտենալ, որ խելագարը, այդ ժամանակ, վրայի խրխան [2]) հանած՝ նրա փոխարէն մի սև շալի մէջ էր կոլոլուած, որպէս թէ մի կոյս լինէր: Գըլխի ֆէսը և բոլոր զարդերն էլ դէն ձըգելով՝ գլխին ծածկել էր մի այլ սև շալ: Շալի մէջ տեղը Գշխունհին՝ մի ճեղք էր ցցել և ճեղքի ներքևի ծայրը վզակապի վրայ ամրացրել: Առաջին անգամ այդ տարօրինակ գլխարկը, իրանը չըրջապատող շալի հետ միասին տեսնելիս՝

*) Տես «Մեղու» № 64.

[1]) Սուլդան կոչվում են փառիշահի (սուլթանի) կնանիքը: Անթառեանի խօսքերը կծու հեգնութիւնք են:

[2]) Վերնազգեստ.

— Գիտենք, որ դուք դրանով չէք բաւականանալ և կ'սկսէք կըշտամբել մեզ: Մենք էլ կը պատասխանենք՝ «ձայն բարբառոյ յանապատի»:

Մենք դեռ չը վերջացրինք:

Յ. Գ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՔԱՂԱՔԱՅԻՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆԸ.

«Մեղու» № № 56 և 57 մեր գրած յօդուածներում հարևանցօրէն խօսեցինք քաղաքի բնակիչներին մատակարարած ջրի և օդի մաքրութեան մասին, բայց միթէ ինձպէս մարդիկ են խօսել և գրել՝ թէ այդ և թէ դորա նման առողջապահական հարցերի մասին:

Շատ անգամ՝ հազար և մի անգամ — շատ տարիների ընթացքում թէ գրքերի և թէ պարբերական հրատարակութեանց մէջ անդադար գրվում և տպագրվում են զանազան առողջապահական զգուշացուցիչ կանոններ ժողովրդների համար. բայց բազմութեան համար՝ թէկուզ, մի և նոյն քաղաքի բնակիչների համար, որտեղ տպագրվում են այդ կանոնները,— շատ քիչ գործնական օգուտ է ունենում: Այս յայտնի է:

Փորձը մեզ ինչ է ցոյց տուել թէ մեր քաղաքում և թէ ուրիշ տեղեր:

Օրինակի համար. գալիս է ամառը, մի մի որ և իցէ հիւանդութիւն է տարածվում քաղաքի որ և է մասի մէջ, քանի ժամանակ անցնում է, ցաւը տանում է իւր զոհերը. մին էլ տեսնես մի ամսից,— կամ աւել պակաս ժամանակից յետոյ տեղական լրագիրների մէջ մի լուր ենք կարդում, թէ քաղաքի այս ինչ մասում տարածուած է այս ինչ հիւանդութիւնը և բաւականին զոհեր է տանում: Անցնում է դարձեալ մի քանի ժամանակ, դարձեալ մի փափկասիրտ մարդ լուր է հաղորդում լրագիրների մէջ այդ մասին. ապա առաջնակարգ յօդուած, աղմուկ, ձիչ, վերջապէս կազմվում է մի յանձնաժողով: Մինչ այս մինչ այն ցաւը իւր զոհերը հա տանում է, հա տանում: Յանձնաժողովն էլ կազմուած լինելով այնպիսի անձինքներից, որոնք ուղղակի նիւթական օգուտ չ'ունենալով, որովհետև նոցա աշխատանքը դրամով չէ վարձատրվում,— հասկանալի է,— շատ կարճ ժամանակում մարդկութեան օգուտ տալու գաղափարը և եռանդը թուլանում է նոցա մէջ: Վերջը յանձնաժողովը աւելի շուտ է վերջացնում իւր գործունէութիւնը, քան թէ այն հիւանդութիւնը, որի առիթով նշանակուած էր:

Մի և նոյն երևոյթը համարեա իւրաքանչիւր տարի կրկնվում է: Ժողովուրդը ոչինչ բան չէ իմանում այդ յանձնաժողովի գործունէութեանց մասին, որովհետև ոչինչ չէ տպագրվում ոչ լրագրութեանց մէջ և ոչ առանձին գրքոյկներով: Մինչև այժմ տեղական լեզուներով առանձին գրքոյկներով ոչինչ չէ տպագրուած:

Իմ կարծիքով, քաղաքային վարչութիւնը, որի նպատակն է և լինելու է քաղաքի բնակիչների մեծ մասի առողջապահական բարեկեցութեան հարցը,— պարտաւոր է լուրջ հիմնաւոր կերպիւ մտածել, որ ոչ թէ յանձնաժողովներ հաստատէ այն ժամանակը, երբ անկոչ հիւրը եկել է և մեր տները քանդում է, այլ թէ առաջուց պատրաստ լինել հիւանդութեանց առաջառնող միջոցները, ես գլխից պէտք է հոգս տարած ունենայ, որ անկոչ և մարդակեր հիւրը գալու ժամանակ կերակուր չը ճարելով ծանըր ու բարակ չը նստէ մեր քաղաքում: Դորա համար ես համարձակվում եմ և առաջարկո՛ւմ ունենալ՝ մշտական առողջապահական յանձնաժողով. չարժական խորհրդատու առողջապահական յանձնաժողով:

Այդ յանձնաժողովում լինելու է անկասկած մի բժիշկ, թաղական ոստիկանը, որը որ կը փոփոխուի, թաղերը այցելելիս և մի—երկու իրաւատէրներ հերթով:

Որպէս զի մեծ ծախս չը լինի և քաղաքի գանձարանի համար էլ մեծ ծանրութիւն չը լինի,— թէպէտ տրամաբանապէս՝ քանի բնակիչներ քաղաքը շատ ունենայ, այնքան եկամուտն էլ շատ կը լինի. ինչ և իցէ, կարելի է հրաւիրել ոչ մեծ ռոճիկով նորեկ երիտասարդ բժիշկներից մինին, որի համար նոյնպէս մեծ առպարէզ կը պատրաստուի քաղաքի ժողովրդի հետ անձնապէս ծանօթանալու առիթը ունենալով, ինչպէս կը տեսնենք վարը:

Որպէս զի նորեկ բժիշկը սկզբումը շատ չը դժուարանայ, դորա համար քաղաքային վարչութիւնը առաջուց կը դիմէ մեր Կովկասի բժշկական Կայսերական ընկերութեանը, խնդրելով իւր միջից մի յանձնաժողով նշանակել, որը կ'որոշէ մի ծրագիր քաղաքի համար առողջապահական մշակած կանոններ պատրաստելով: Մեր նորեկ բժիշկը այդ մշակեալ կանոնները ունենալով, միշտ կարող է աչքի առաջ ունենալ և իւր դժուարութիւնները թեթևացած կը լինի:

Կարելի է ինձ առաջ լինի, թէ ինչ հարկաւոր է առաջուց նշանակել կամ մշտական առողջապահական յանձնաժողով ունենալ, երբ հիւանդութիւն չը կայ, երբ պահանջ չը կայ և վերջապէս քաղաքի գանձարանի համար նոր ծախսեր առեղծել:

Նախ քաղաքի գանձարանի դրամները քաղաքացիք են տալիս և նոքա էլ կը ցանկանային, որ այդ տուած գումարից մի մասն գործ ածուէր իւրեանց օգտին. երկրորդ թէ ինչու համար մշտական առողջապահական յանձնաժողով հարկաւոր է և ինչ պէտք է չինէ, երբ առանձին հիւանդութիւն չը կայ քաղաքում. ես իսկոյն կը բացատրեմ:

Այժմ թէ ինչ տեսակ գործունէութիւն ցանկալի էր պահանջել նորանից:

Հէնց որ այդ չարժական յանձնաժողովը հաստատուեցաւ, նա պէտք է սկըսէ գործը քաղաքիս մի՛ ծայրից և շրջէ բոլոր միւս ծայրերն տնէ-տուն, խանութից-խանութ, քարվանսարաներ և այլն ման գայ և ինչ տեղ որ ինչ նկատէ, արձանագրէ, մի երեսը տան տիրոջը տայ,— միւս երեսը իւր մօտ պահէ, որից կը կազմուի իւր գործունէութեան նիւթը: Յանձնաժողովը պէտք է իրաւունք ունենայ մտնելու տների ամենաքունջ ու պուճախը, վերև, ներքև, տանիքը, նկուղը և ինչ տեղ որ ինչ պակասութիւն—հակառակ առողջապահական կանոնաց նկատէ, պէտք է արձանագրէ, հասկացնէ տանտէրին նորա վնաս և լաւ կողմերը և փոփոխելիք կամ շինելիքի համար ժամանակ նշանակէ:

Որոշած ժամանակը անցնելից նորից պէտք է տեղեկանայ իւր պահանջած նորոգութիւնները արդեօք կատարած է, թէ ոչ:

Գուցէ առաջ լինի, թէ, միթէ այնքան բաներ կան, որ դորա համար առանձին յանձնաժողով լինի, դորա համար ծախսեր, գլխացաւութիւն և այլն և այլն:

Ահա դորա պատասխանը:

1) Երևակայեցէք հետևեալը: Յանձնաժողովը մտնում է մի տուն, նկատում է, որ այդ տան աղբանոցին կամ արտաքնոցին շատ մօտիկ դրուած է այն տաշտը, որի մէջ ջրկիրը ջուր է ածում և որտեղից որ ապա տնեցիք փոքր առ փոքր վերցնում են գործածելու: Խեղճ տնեցիք չը գիտեն, որ ջրի մէջը լուծվում է ոչ թէ միայն պինդ առարկաներ (շաքար, պղպեղ և այլն), ոչ միմիայն հեղանիւթ առարկաներ (կաթը, գինի և այլն), այլ և զ ա ն ա զ ա ն գ ա զ և ր հետևապէս արտաքնոցի բոլոր գարշահոտութիւնն էլ լուծվում և հալվում է այն տակառի ջրի մէջը, որը որ ապա փոքր առ փոքր գործ են ածում: Խեղճ տնեցիք իրանք էլ չեն հասկանում, որ իրանք իւրեանց ձեռքով թունաւորում են իւրեանց փոքր առ փոքր ամեն անգամ տակառի երեսը բաց անելիս:

Այժմ հարցնում եմ ձեզ, քաղաքումս քիչ տներ կարող են պատահել, որտեղ այդ այդպէս լինի:

2) Յանձնաժողովը գնալով քաղաքիս ամենապեղեցիկ փողոցների մէկով՝ Սօլոլակով, կանգնում է մի գեղեցիկ երեք յարկանի—կարծես—պալատի, առաջ և չէ կասկածում թէ ինչ հակաառողջական երևոյթ կարող է տեսնել այդ երևակայեալ պալատի մէջը—խորքում:

Մտնում է գաւիթը. ահագին է, չորս կողմը նոյնպէս երեք յարկանի շինուածքներ, խանութներ, բնակարաններ: Փոքր ինչ առաջ է գնում, էլի մի քանի քայլ. արդէն կանգնած է այն սանդուղների առաջ, որը տանում է դէպի վեր և որը կոչվում է հ ա ս ա ր ա կ «սանդուղ» (չեօռնի խօդ): Գարշահոտութիւնը իւրեան գոյութիւնը իմաց է անում դեռ վարը և քանի որ բարձրանում են, այնքան աւելի և աւելի չօշափելի են լինում անդուրեկան գազերը. իսկ, եթէ ազատ օդում սովոր մարդը բարձրանար, գլուխը կը պտըտէր:

Այս դեռ պալատի նման տան մէջն է. ապա քանի-քանի փոքր և ճնշեալ տըներում մահացուցիչ է արտաքնոցների գարշահոտութիւնն: Ահա գործ յանձնաժողովի համար: Սորա դարմանը ես ցոյց եմ տուել իմ առաջին յօդուածում:

3) Յանձնաժողովը առաւօտը վաղ մտնում է քաղաքիս ծայրերի տներից մինի գաւիթը. տեսնում է մի քանի աղէկոր երեխանց, որք տեղաշորից դեռ նոր վեր կացած արդէն ձմերուկի և սեխի կտրները ձեռներին սկսել են կրծել և նոցա կեղևը... ահա գործ յանձնաժողովի համար... Նա ծնողացը հասկացնում է այն վնասը, ինչ որ դորանից կարող է յառաջ գալ:

4) Յանձնաժողովը մտնում է մի խեղճ արհեստաւորի խրճիթը, որը կիսով չափ գետնի մէջն է և որի ունեակի օդը միակ մի դռնով միայն հաղորդակցութիւն ունէ մթնոլորտի հետ: Ահա գործ նորա համար. Նա հասկացնում է, որ այս ինչ տեղ հարկաւոր է լուսամուտ շինել, որ հարկաւոր ժամանակ բաց անելով սենեակից օդը մաքրուի.

Շատ և շատ օրինակներ կարող էի բերել. բայց այսքանն էլ բաւական է, որ հասկանայ կարդացողը, թէ ինչ տեսակ յանձնաժողով ցանկալի էր ունենալ մեր քաղաքի համար:

Գուցէ առաջ լինի, թէ այդ տեսակ մշտական—չարժական առողջապահական յանձնաժողով ուրիշ լուսաւորեալ քաղաքներումն էլ չը կայ: Ես կը պատասխանեմ, որ ուրիշ լուսաւորեալ քաղաքներումն ուրիշ շատ լաւ-լաւ բաներ կան որ մենք չ'ունինք: Վերջապէս, եթէ մենք ունենանք մի խորհրդատու չարժա-

---

գծար չէր գուշակել, որ գիժը ուզացել է գլխի ծածկոյթին՝ վարդապետական վեղարի ձև տալ: Ցիկին Արէգնազանը երբ տեսաւ, որ իւր ջանքերը ապարդիւն անցան, երբ նա, կարծես, հասկացաւ, որ գիժը, գժաբար, վարդապետներին ծաղրել է ուզում, առ ու ամօթից և երկիւղածութիւնից այլ ևս չը կարողացաւ հարսին մօտ մնալ: Նա թողեց նրան և դուրս գնաց, միայն ոչ հիւրերի մօտ, ի հարկէ: Գչխուհու համար բոլորը մէկ էր: Նա սկեսրոջ ետքից մի գիւական ծիծաղ բարձրացրեց միմիայն և բաց Մաչտոցը ձեռքն առնելով՝ ըսկսեց ծանր ու բարակ դէպի հիւրերի սենեակը ուղղել իւր քայլերը: Աչուձեռին էլ գիժը մի փառած մոմ ունէր բռնած:

Երբ նա դահլիճի դուռը բացարաւ, ամենքը ափ ի բերան եղան: Գրիգոր աղան սոսկամբ վեր թռաւ տեղից և մի ցատկամբ դէպի հարսին էր դիմում, բայց խնամի Մարկոս աղան չտապեց բռնել նրան: Հիւրերը բոլորն էլ ոտքի ելան:

— Արէգնազան, կատաղաբար գոչեց Գրիգոր աղան, և հէնց այն է, որ դուրս գնալ էր ուզում, և ահա մեր տարօրինակ կրօնաւորը կտրեց նրա ճանապարհը և «որդեակ իմ, մինչև ի մահ հնազանդ եա», կարդաց Գչխուհին Մաչտոցի այս բառերը և մի այնպիսի քրքիջ բարձրացրեց, որ հիւրերից ոմանք, կամաց ակամայ, ծիծաղեցան:

Գրիգոր աղան կանգնած տեղումը գոյն էր տալիս և գոյն առնում: Բանի էութիւնը նշմարեցի և մի քանի կցկտուր բառերով հասկացրին նրան: Անթառեանի ձեռքերն ու ծնկները թուլացան:

Թորոս աղան գնաց Արէգնազանին կանչեց: Շուարած, վիզը առաջը ձգած ներս մտաւ տիկին Անթառեանը և, ան խուսափելի սովորութեան համեմատ, նախապէս մի առ մի հիւրերի ձեռքերին գնաց և բարևեց.

Գրիգոր աղան այդ ժամանակ նստած էր, կողքին ունենալով իւր գիժ հարսը, որ անդադար պաչպչում էր սկեսրայրի ձեռքը: Իսկ հօրը, Մարկոս աղային, ընդհակառակը, քինթ էր անում, գոյգ ձեռքով գրող էր չափում, սպառնալ էր ցոյց տալիս, յետոյ նստած անկիւնը ամենան յարգանքով և կատարեալ ողբական անհածութեամբ որպէս թէ համբուրում էր նրա ձեռքերը, ձեռքը երկարացնում էր, իբր թէ նրա կօշիկները հանել է ուզում: Հիւրերը գլխները կախ արած դիտում էին գժի չարժմունքները, երեսների վրայ վշտի և կարեկցութեան նշաններ արտայայտելով: Ինքը Գրիգոր աղան, որքան որ աշխատում էր իրան պահել, այնու ամենայնիւ՝ երեսի արտայայտութիւնը նրան ևս դաւաճանում էին:

Արէգնազանը հարսին մօտ եկաւ և կամենում էր դուրս տանել, բայց հարսը յանկարծ մի այնպիսի ապտակ հասցրեց խեղճ կնկայ երեսին, որ ամենքը սոսկացին և դարձեալ ոտքի ելան: Երկեղ և արհաւիրք տիրեց դահլիճի մէջ:

Բոլորի լեզուներն էլ, կարծես, կարկաման ևքիմքերին կպած լինէին:

— Գնա՛ դուրս, Արէգնազան, աչքիցը հեռացիր... հազիւ հազ կարողացաւ արտասանել Անթառեանը և Թորոս աղային խնդրեց ծխաքարշը լցնել:

Արէգնազանը Գչխուհու սենեակը գընաց: Հարսն էլ ետքևիցը վազ տուեց: Նրան հետևեց Թորոս աղան: Հիւրերից մէկը ինքը շտապեց և Թորոսի տեղակ Անթառեանին ծխաքարշը պատրաստեց: Հիւրերը կամեցան գնալ: Անթառեանը՝ կէս նշանացի և կէս բերանացի խնդրեց փոքր ինչ էլի սպասել:

Բացատել անկարելի էր, և ոչ միայն անքաղաքավարութիւն, այլ և անխղճութիւն կը լինէր հիւրերի կողմից, ուստի Նրանք կրկին հասկացան Դահլիճի մէջ սպասում և ցանկանում էր, որ Գրիգոր աղան բերանը բաց անէ, գոնեա փոքր ինչ խօսի, սրտի «փարփուն թափէ», հանգստանայ: Բայց Գրիգոր աղան էլ խեղճը ինչ խօսի և ո՞նց խօսի: Շատ էլ, ասենք, ցանկանայ, բայց կարո՞ղ է միթէ: Ե՛կ տեսնենք թէ այդ րոպէում նրա գլխումը խելք, կրծքումը սիրտ և բերնումը լեզու կայի՞ն արդեօք: Եթէ կային էլ դրանց ղեկավարները, չարժեալը Անթառեանի իրան ձեռքին էին միթէ:

— Տէր Աստուած արհմախում թըշնամուս անգամ չը տայ այն, ինչ որ տուել էր Անթառեանին, այսպէս մտածում էին հիւրերը և իրաւունք ունէին:

Գրիգոր աղան, որ այդ բոլոր ժամանակը չարունակ ծխում էր, վերջապէս բերանը բացարաւ: Ամենքը սպասում էին, որ նա մի երևելի բան կասէ, մի մխիթարար, յուսադիր, փիլիսոփայական միտք կարծածէ: Եւ նրանք չ'սխալեցան: Անթառեանը այսպէս սկսեց:

«Ազբարիք, աղաներ, գիտեմ, որ ի բոլոր սրտէ ցաւում էք այսքան տարուց ի վեր օջախիս գլխին եկած փորձանքների համար: Շնորհակալ եմ: Իմ այս մեղաւոր բերնովս խնդրում, աղաչում եմ Աստուածանից ձեզ ամենքիդ էլ միանգամայն ազատ պահէ այսպիսի երևելի և աներևոյթ փորձանքներից...

— Ամեն, ամեն կողմից ձայն փըրթաւ: Անթառեանը չարունակեց:

— «Պարծանքի համար չէ, որ ձեզ ասում եմ, ես, աղաներ, աշխարհային փորձանքներումս արդէն գլացած քար եմ դարձել, կ'աշխատեմ այս անգամ ես տանել. Դուք միայն աղօթք արէք, որ Աստուած կրկին ոյժ ու կարողութիւն տայ ինձ...

— Ամեն, ամեն, միւս անգամ բացականչեցին հիւրերը:

— Տէր լուսաւորէ հոգուդ, Չնձացու հոգւոյն, դրախտի լոյսը դրկէ պառկի: Այսպիսի դէպքերի համար է, որ նա ասել է.

«Նիգայի ամ փուլ օլուփըդը աղըմըզ
Գիտըի դամախտաքի օլան դաղըմըզ
Գըռըւըզի գոլմադի գօլ գանադըմըզ.
Դէրդլիլէր չահընտայ բէն օլդում չըբաղ,
Գիւլմէխ բանա թէպտիր օլչու աղլամախ... [3)]

[3)] Նիգային եմ վարկ ու տնտես փուչ ելաւ,

Անթառեանը չը կարողացաւ խօսքերը վերջացնել: Թերևս կեանքին մէջ այս առաջին անգամն էր, որ Գրիգոր աղայի աչքերը արտասուքով լցուեցան: Բայց այդ բանը դարձեալ ծածկելու համար նա, անզգայաբար, վեր կացաւ և թուղկինակը գրպանից հանեց: Հիւրերը, որ նրա հետ միասին արդէն ոտքի էին կանգնել, մի քանի մխիթարական խօսքեր ասացին և լուռ ու մունջ մեկնեցան:

Թիմք ու լեզուիս համ ու լազաթը կըպաւ,
Թև ու թիկունքս միանգամայն կոտրեցաւ.
Ցաւոց թագաւորն ինձ նոր պարգև շնորհեց,—
Ցիծաղի տեղակ մէջս լալ կոծել պատուիրեց:

Նիգային (կեղծ-անուն) Հինգ գիւղի յայտնի հայ աշըղն է եղել. Նա քարտաշ էր: Նիգայի աշակերտների աշակերտներիցը մի քանիսը, մինչ օրս, կան Ախալցխայում: Դրանցից մինն է «Վույվույի մանչը» Գաբրիէլը, մականուանեալն Լիսանի: Սա մի շատ շնորհալի բանաստեղծ է, որ միշտ յանպատրաստից է երգում: Ասում են, որ Վույվույենց բոլոր ցեղը բանաստեղծներ են եղել: Մի օր սենեկումս նստած՝ գրում եմ: Յանկարծ Գաբրիէլ Լիսանին ներս մտաւ. ինձ մօտ մի խնդիր է ունեցել խոստացայ կատարել:

— Այդ ինչ ես գրում, աղա՛,

— Կորխ գիւղում անցկացրած մանչ.

կան առողջապահական յանձնաժողով, կարծեմ ‥ բացի օգուտ վնաս չենք ունենայ. մանաւանդ որ իրաւունք կ'ունենանք պահանջել այդ յանձնաժողովից ինչ որ հարկաւոր է։

Քաղաքացի.

ՍԻՄՖԷՐՈՊՈԼ

Այս օրերս Սիմֆէրոպոլի հայ հասարակութիւնը մի ծանր և անվարձատրելի կորուստ ունեցաւ։

Յուլիսի 15-ին, առաւօտեան ժամը 2-ին, Բիյ-Դաղի գիւղում վախճանեցաւ թոքախտից երիտասարդ հայ-բժիշկ Կարապետ Ցալինգիրեանցը, 26 տարեկան հասակում։

Հանգուցեալը այն սակաւաթիւ բնարելններէն էր, որոնց գործունէութեան առաջի քայլերէն ուղեկից է լինում յաջողութիւնը։ Ցիրաւի հազիւ թէ այդ պատուական երիտասարդը սկսեց գործ դնել իւր բազմամեայ դառն աշխատանքով ձեռք բերած գիտութիւնը—արդէն արժանացաւ վայելել ժողովրդի սէրը և հաւատարմութիւնը։

Յուլիսի 18-ին կատարուեցաւ թաղման հանդէսը։

Անզօր է գրիչս նկարագրել հանգուցեալի ազգականների, ու մանաւանդ նորա ծերունի, սևազգեստ մօր անկեղծ և մորմոքեցուցիչ վիշտը։ Ամենքը խորը շարժուած էին, ամենի աչքումը փայլում էր արտասուք։

Մի օտարական, մնալով հայոց եկեղեցին, անշուշտ պիտի կարծէր, որ այդ տխուր հանդէսին ներկայ գտնուողները մի գերդաստանի անդամներ էին և այս երիտասարդ հանգուցեալը ամենին հաւասար թանգ և սիրելի էր։

Սուգի ընդհանուր լինելու պատճառը այն էր, որ Կարապետ Ցալինգիրեանը անխոնջ աշխատանքի հետ միաւորում էր համեստ բնաւորութիւն և մարդասէր սիրտ։

Սուրբ պատարագից յետոյ տեղւոյս քահանան, արժ. Տէր-Օքսէնդիոսը մի սրտաշարժ դամբանական ասեց, զինի որոյ մեռելակառքը, հետևեալ բազմաթիւ յուղարկաւորներից, ծանր շարժուածքով դիմեց դէպի հանգստարան։

Հանգստարանում թաղման [illegible] խորհուրդից յետոյ, երբ որ լռեցաւ գագաղի վերայ նետուած հողի խուլ թնդումը,—հետևեցաւ մի տեսարան, որ չի ենթարկվում ոչինչ նկարագրութեան։

Փոքր առ փոքր հանգստարանը դատարկուեցաւ։ Յուղարկաւորները տրտում հեռացան, տանելով իրենց սրտի խորութը այն համոզմունքը, որ այս անգամ տեղի ունեցաւ մի անսովոր թաղում—անգութ մահը խլեց այս անգամ հայ հասարակութեան սակաւաթիւ պատուական մտաւոր մշակներից մէկին։

Խաղաղութիւն ոսկերացդ, ազնիւ հանգուցեալ։

Գ. Գոզոխեան.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ.

Կարդալով պատուական «Մեղու» լրագրի 63 №-ումը իմ պաշտօնակիցների հրաւէրը «Վարժարան» ամսագրի դադարումը խափանելու մասին՝ ես ևս այսօրվանից բաժանորդ եմ համարում ինձ յիշեալ ամսագրին։

Սահակ Ք. Խախանեանց.

Ցխինվալ, 18 օգոստոսի.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐԻՆ.

Կարդալով ձեր լրագրի № 63-ում տպուած մեր ընկերների հրաւէրը, թոյլ տուէք, պ. խմբագիր, հրապարակաւ յայտնելու, որ մենք ևս ուրախութեամբ ընդունում և մասնակցում ենք, մեր կողմից, մեր պաշտօնակիցների որոշման բոլոր կէտերին։

Ընդունեցէք և այլն։

Կ. Տէր-Աստուածատուրեան.
Գ. Տէր-Գաբրիէլեան.
Վ. Բէլուբէկեան.
Տ. Եսայեան.

Թիֆլիս, 20 օգոստոսի.

ՅԱՐԳՈՅ ԽՄԲԱԳԻՐ.

Կարդացինք «Նոր-Դարի» № 133-ում մի նամակ, որ վերաբերում էր «Վարժարանի» դադարելու մասին «Մեղուի» խմբագրատանը կայացած ժողովքին—«ժողովականներից մէկը» ստորագրութեամբ։ Եթէ, ճշմարիտ, նամակը մեր ընկերներից մէկի գրածն է, որ դժուարանում ենք հաւատալ, յայտ դէպս կ'ասենք, որ պ. նամակագիրը կամ բոլորովին ներկայ չէ եղել ժողովքին և ուրիշից լսածն է աղաւաղել և գրել և կամ որ քիչ հաւանական է, ներկայ է եղել ժողովքին և իւր ներկայութեամբ անպատւութիւն բերել իւր պաշտօնակիցներին։

Ահա՛ թէ ինչի.

Նախ՝ ամսոյս 12-ի ժողովը, որ կայացաւ «Մեղուի» խմբագրատանը, պ. Յ. Գ.-ի հրաւիրանօք չէր, ինչպէս որ գրում է պ. նամակագիրը, այլ այդ միտքը ծագեցաւ մի խումբ ուսուցիչներիս մէջ, որոնք և դիմելով պ. Յ. Գ.-ին խնդրեցինք, թէ արդեօք կարելի՞ է ժողովել «Մեղուի» խմբագրատանը—«Վարժարանի» դարման մասին խորհրդակցելու համար. պ.-ը ուրախութեամբ ընդունեց մեր խնդիրը։ Գալով ժողովքի խօսակցութեանցը, այո՛, մեզանից մի երկուսը յայտնեցին այն կարծիքը, որ «Վարժարանը» իւր ներկայ ղըրութեամբ անհետաքրքիր է հայ-ուսուցիչների մեծամասնութեան, այդ պատճառաւ գուցէ և նոքա սակաւութեամբ են վերաբերում դէպի այդ ամսագիրը, ուստի և պէտք է առաջարկել «Վարժարանի» խմբագրութեանը, որ նոքա աշխատեն հետաքրքիր անել իրենց ամսագիրը, սակայն պ. Յ. Գ.-ն և ժողովի մեծամասնութիւնը այն կարծիքի էր, թէ նախ մենք ապահովենք Վարժարանը, աշխատելով որոշեալ թիւ բաժանորդներ տալու խմբագրութեանը և ապա՛ մամուլի միջոցաւ կարող ենք ազատօրէն մեր կարծիքը յայտնել նորա մասին։ Վերջապէս յայտնուեցաւ և այն միտքը, որ Վարժարանի անհետաքրքիր լինելու պատճառը մասամբ մենք, ուսուցիչներս ենք, որ չենք աշխատում և նրան մեր դպրոցական կեանքից—նիւթեր չենք մատակարարում։ Այս միտքը ընդունուեցաւ և այդ էր պատճառը, որ մեր որոշման մի կէտումն էլ մենք յօժարակամ յանձնառու եղանք մեր բովանդն աշխատակցել պ. Խոսրովեանի թերթին։

Ահա՛ այս եզրակացութեան եկաւ ամսոյս 12-ի ժողովը, որի արձանագրութիւնը իբրև հրաւէր հրատարակուեցաւ «Մեղու Հայաստանի» լրագրի № 63-ում։

Սորանից յետոյ չենք հասկանում թէ ի՞նչ է նշանակում «խաթրիչուն» ստորագրուեցանք, «օթիանա» և՛ն. և՛ն. բառերը։ Եթէ պ. նամակագիրը իրեն այդ օրը կաշկանդուած է համարել և նամուսից դրդուած կամ խաթրիչուն է ստորագրել, խնդրում ենք իւր ստորագրութիւնը յետս կոչէ և այդպէսով ազատէ մեզ այն անպատւութիւնից, որ նա պատճառում է իւր ներկայութեամբ, որովհետև մեզ թոյլ չենք տալ կարծելու, որ մի որքան և իցէ զարգացած մարդ, մի ուսուցիչ այնքան պիտի ստորանայ, որ ասէ. «ես իմ ընկերակիցներիս շրջանում չը կարողացայ ազատ յայտնել և պաշտպանել իմ կարծիքս, այդ պատճառաւ սկզբունքիս դաւաճանելով տուի իմ չը համակրած գործին 5 ռուբլի։

Սպասում ենք։

Ա. Սպարապետեան.
Պ. Սահակեան.
Գր. Մատինեան.
Ջ. Ռումիկեան.
Ս. Ամիրաղեան.
Գ. Խօջաէնիաթեան.
Բ. Այվազեան.
Ա. Գալստեան.
Յ. Գեղամեան.

Յ. Գ. Մեր միւս ընկերները Թիֆլիսից բացակայ լինելով, նամակս լոկ մեր ստորագրութեամբն է դուրս գալիս։ Բայց մենք յուսով ենք, որ մեզ հետ ձայնակից են և Թիֆլիսից մեկնող մեր պաշտօնակիցները, որոնք ամսոյս 12-ին մեր ընկերական որոշմունքը ստորագրել էին։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ.

Ֆրանսիացոց կուրբէ ծովակալը ռմբակոծեց և աւերեց Չինաց Ֆու-չէ-ու զինարանը։ Եօթը հատ չինական նաւեր ընկղմեցան։

—

— Նրանք—շարունակեց ծերունին իւր խօսքը—շատ լաւ ըմբռնեցին՝ թէ Անթառեանը իւր ճառով ինչ էր ուզում հասկացնել իրանց։

— Ի՞նչ, հայրիկ։

— Այն, ինչ որ պէտք էր։

— Այսինքն։

— Ահա ինչ։ Ախալցխացի հարուստ դասակարգը բարոյապէս այնքան փչացած է, որ իւր ընկերի անբաղդութիւնը նրա համար մի առանձին հաճոյք, մեծ բաղդաւորութիւն է։ Այդ բաղդաւորութիւնը առաւել կատարեալ կը լինի, երբ ամբաղդացողը յայտնի անուան ու հարստութեան տէր լինելով՝ ընկերների աչքում փուչ է։ Ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ Ախալցխայի աղաները մէկմէկու հետ լաւ բարեկամներ են։ Մէկի տանը հրաւէր, հարսանիք լինելիս միւսները բոլորն էլ այնտեղ են։ Սեղանի գլխին նստողները իրանք են։ Ուտել, խմել, ուրախանալ և ուրախացնել,—հէնց իմանաս մէկմէկու հարազատ եղբայրներ լինէին։ Դարձեալ՝ աղաներից մէկի հետ պատահած անբաղդութիւնը՝ միւսների համար մեծ ցաւ է, մահ է։ Նրանք մէկմէկ կարեկցում, միմեանց մխիթարում են և այն այնպիսի քաղցր, մտերմալից խօսքերով ու խորհուրդներով, որ հազիւ թէ այր և կնոջ և հարազատ որդւոց ու ծնողաց մէջ լինի։ Ախալցխայի աղաները այսպէս են,—«երեսանց քահանայ, տակեանց սատանայ»։

Այդ ախտը մեր աղաների մէջ այն աստիճան ունակութիւն է դարձել, որ ընկերութիւն, բարեկամութիւն ասած բանը նրանց մէջ ուրիշ կերպ չի էլ կարելի հասկանալ։ Արտաքուստ տխրել, ներքուստ ծիծաղել, երեսանց կարեկցել տակեանց հայհոյել, առ երեսս լաւ խորհուրդ տալ, սակայն թաղուն կերպով մէկմէկու առաջ գուբ փորել, փողի նեղութեան ժամանակ՝ միմեանց անտարտնջօրէն փոխարինութիւն, օգնութիւն անել, բայց ծածուկ մէկմէկ սնանկ հրատարակել։

Իսկ եթէ—որ Ախալցխայում յաճախ է պատահում—մեր աղաների այդ կեղտոտ սովորութեան մէջ աչկարայ կիրք, յայտնի վրէժխնդրութիւն ես զարթում է, այն ժամանակ, ինչպէս ասում են, էլ Աստուած այնտեղ բան ու գործ չունի։ Ամէն սրբութիւն ոտնակոխ է լինում։ Աւելի ցաւալին այն է, որ այդպիսի դէպքերում մեր աղաները այրաբար մէկմէկու հանդէպ չեն կանգնում և միմեանց վէրք տալիս ու վէրք առնում, այլ վատաբար տգէտ և միամիտ ամբոխի քամակի տակն են թագչում և նրան մէկմէկու դէմ զինելով՝ միմիայն իրանց սուր կրքերն ու հաչիւները արծարծում։

— Միանգամայն համաձայն եմ, ծերուկ…

— Ես ինչ որ ասում եմ, տեսել եմ, հարիւր և հազար անգամ փորձել եմ և, վերջ ի վերջոյ, այն եզրակացութեան եմ եկել, որ եթէ ախալցխացիք իրանց բազմաթիւ անբաղդութիւնների մէջ ունին մինը, որ ամենամեծն է և ամենավտանգաւորը,—դա նրանց աղաներն են, մի դասակարգ, որ ի չնորհս իւր, կարելի է ասել, քնածին, ստոր սովորութեանց և նիւթական կարողութեան, Ախալցխայի բարեբարոյ, տգէտ, աղքատ և գիւրահաւան ժողովրդի մէջ ճիշդ նոյնն են, ինչ որ փչերն ու տատասկները ցորենի արտերի մէջ… բայց ես չեղուում եմ իմ պատմութիւնից.

Արդ՝ Անթառեան Գրիգոր աղան, որ նկարագրած աղաներից մէնն էր նմանապէս, այս բաներին շատ լաւ տեղեակ էր։ Նա գիտէր և՛ այն, որ իրան աստիճանակիցներին ձեռք զէնք չը տալու, նրանց բոլոր հաչիւները տակն ու վրայ անելու միակ միջոցը՝ անդրդուելի, միշտ և համապաղ սպառնացող դիրքի մէջ մնալն է. Եւ նա, Անթառեան Գրիգոր աղան, ինչպէս մի ժամանակ Էրզրումումը, նմանապէս և այժմ Ախալցխայումը՝ երբէք, երբէք չը թոյլ տուեց, որ իւր կեանքի ղեկը ծռի, իւր ձեռքումը բռնած կչեռքի նժարները այս ու այն կողմ թեքուին և իրան էլ թեքեն։

Ցարդ մենք տեսանք, և դեռ էլի կը տեսնենք, որ այդ մարդը երբեմն սասանեցաւ, բայց նա չ'ընկաւ, գայթագղեցաւ, բայց չը մոլորեցաւ, փորձանքների մէջ գլորուեցաւ, բայց չը չուարեցաւ ընդհակառակը, Անթառեանը ամենայն հաւատարմութեամբ և տոկունութեամբ իւր պինդ կուրը դէմ տուեց աշխարհին և մարդկանց, և յաղթեց նրանց, ի հարկէ, այնպէս, ինչպէս ինքն էր ըմբռնում և կամենում կեանքի այդ կռիւն ու յաղթանակը.

Չը մոռանանք, որ Անթառեանների բնաւորութեան այս վերջին յատկանիշը մի սքանչելի և օրինակելի յատկանիշ է։ Միայն հազար ափսոս, որ մեր Անթառեանները օրինաւոր դաստիարակութիւնից և կրթութիւնից միանգամայն զուրկ են եղել։ Տուէք այդ մարկանց բարոյական ուղղութիւն, կրթեցէք նրանց, ինչպէս հարկն է, և մեր Անթառեանները հայ հասարակութեան ամենապինդ սիւները կը լինին։

Նրանց մէջ խիղճը մեռած չէ իսպառ, բայց ունակութիւնը, վատթար կրթութիւնը այն աստիճան բռնացել է այդ խղճի վրայ, որ նա չէ կարող չեփչիտակ բարձրացնել իւր գլուխը, անարգել կերպով լսեցնել իւր ձայնը։ Եթէ Անթառեանների խիղճը, ժամանակ առ ժամանակ, մտնում էլ է իւր իրաւունքների մէջ, բայց նրանց զօրեղ, հուժկու կամքը սեղմում, լռեցնում է խղճի ձայնը։ Եւ Անթառեանները մնում են դարձեալ այն, ինչ որ են, այսինքն հասարակութեան մի-մի բարոյական և կատարեալ հրէշները…

(Կը շարունակվի).

կական օրերս եմ նկարագրում Ցիրաւի, Լիսանի, դու ինքդ էլ, կարծեմ, գիւղացի ես։ Ձեր գիւղերում մանուկները մախոխի երգ չե՞ն երգում մեծի պահոց օրերին։ Կրկնում, յիշում եմ, մենք երգում էինք, միայն ափսոս, որ այժմ մոռացել եմ։ Մտածում եմ, մտածում, բայց ոչինչ չեմ յիշում։

— Ոչ, աղա, ես գիւղացի չեմ։ Իմ օրումս մախոխի երգի անուն ես լսած չեմ։

— Շատ ափսոս.

— Ինչի.

— Մախոխի երգը ինձ շատ հարկաւոր էր, Լիսանի,

— Եւ դրա համար էլ այդքան մտածում ես։

— Եթէ որ հարկաւոր է, հապա ինչ անեմ։

— Ուսումնական մարդ ես՝ ինքդ չարադրիր։

— Եթէ ուսումնական էլ լինէի, դարձեալ չէի կարող։

— Թէ Աստուած սիրես այդպէս մի խօսիր, ամօթ է, աղա։ Ես ուսումնական չեմ, բայց եթէ ուզում ես ես ինքս չարադրեմ։

— Ապա, քաջութիւնդ ինձ մէկ ցոյց տուր։

— Դէհ ես քեզ կ'ասեմ, դու գրիր։ Եւ յիրաւի Լիսանին ձեռաց ասաւ և ես գրեցի։

Ցոյց տալու համար թէ Լիսանու «Մախոխի երգը» արդարև գեղեցիկ բանաստեղծութիւն է, ես պէտք է ասեմ, որ երբ պ. Սեդրակ Մանդինեանը «փորձում» կարդացել էր այդ երգը շատ հաւանել էր։ Ցիշում եմ, որ մի յօդուածում ես մեր մանկավարժը առանձին ուշադրութիւն էր դարձրել ժողովրդական յիշեալ բանաստեղծութեան վրայ։

կոբէնհագէնում բժշկական միջազգային կոնգրէսի դահլիճը զարդարուած էր եւրոպական բոլոր ազգաց դրօշակներով։ Չը կար միայն գերմանական դրօշակը։ Այդ բանը վատ տպաւորութիւն գործեց գերմանացիների վրայ։

—

«Polit. Corr.» թերթը յայտնում է, որ եւրոպական բոլոր տէրութիւնք, սկզբունքով, որոշել և համաձայնել են, որ Կոնգօի համար միջազգային կոնգրէս գումարուի։

—

Փու-չէ-ում եղած չինական ողջ նաւատորմիղը փչացրեցին ֆրանսիացիք, իրանց կողմից 5 մարդ միայն կորցնելով։

—

«Temps» լրագիրը ասում է, որ ռուս իշխանութիւնը քաղաքական մեծ նշանակութիւն է տալիս Պետերբուրգ հասնող պարսից պատգամաւորութեանը։ Պատգամաւորութեան նախագահը, Միրզա խանը, ասում են, մտադիր է ռուսաց ծառայութեան մէջ մտնել։

—

Գահիրէից հաղորդում են, որ եթէ Նեղոսը չը վարարի, այն ժամանակ անգլիական նաւատորմը հարկադրուած պէտք է լինի իւր գործունէութիւնը Սուակիմի կողմերից սկսել։

—

«Daily—News»-ին Թէհրանից հեռագրում են թէ Պետերբուրգում գտնւող Մուշիր Դաւլէին հրամայուած է ամեն կերպ աշխատել ռուս տէրութիւնը յետ կանգնեցնել Սարախսին տիրապետելու ձգտումներից։

—

Ռուս և Թուրք տէրութեանց մէջ կայանալիք առևտրական դաշնագիրը, գրեթէ, գլուխ եկած վերջացած է։ Երկու վիճելի կէտ են մնացել միայն։

—

Արաբիայում ծագած խլրտումներն հետզհետէ շատանում են։ Շարժման նպատակն է Արաբիայից օտարականներին—ի թիւս նրանց և թիւրքաց—հեռացնել միանգամայն.

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

«Արձագանքը» յայտնում է, որ Ներսիսեան դպրանոցի համար տեսուչ ընտրուած է, 5 ձայնով ընդդէմ 4-ի, պ. Արշակ Նահապետեանցը։ Իսկ մենք ըստոյգ աղբիւրից լսել ենք, որ պ. Նահապետեանի ընտրութիւնը եղել է 7 ձայնով ընդդէմ 3-ի։

* * *

«Կարս» լրագիրը ասում է, որ տէրութիւնը Կարսի նահանգում հողեր է բաժանել չիրակարնակ դուխաբորներին։ Դրանցից Սպասովկացիք արդէն իրանց համար վեր են առել «Մուստաֆա-աղա» կոչուած տեղում 2657 օրավար երկիր։ Եւ որովհետև երկիրը անջրդի է, ուստի դուխաբորները 13 վերստ հեռաւորութեամբ տեղից ջրանցք են շինել, ծախսելով առ այն 7—8 հազար, առանց հաշուելու իրանց աշխատանքը, որով երեք ամբողջ շաբաթ օրական 120 մարդ աշխատում էր։

* * *

«Նովոստին» լսել է, որ գիտութեանց կայսերական ճեմարանում մի յանձնաժողով է կազմուել, որ պէտք է միջոցներ գտնի կայսրութեան սահմաններում տեղի ունեցած օդերևոյթների, ջրի, կայծակի և մագնիսի այլ և այլ երևոյթները մի և նոյն ժամանակ դիտել և հետազօտել։

* * *

Տարւոյս յունուարի 1-ից մինչև յունիսի 1-ը Ռուսաստանի երկաթուղիներում ճանապարհորդող մասնաւոր անձանց թիւն է մօտ 15 միլլիօն, իսկ զինուորներինը 536 հազար։ Բեռնաւորուած ապրանքաց քանակութիւնը 1,010½ միլլիօն փութ է. ընկերութեանց եկամուտը 86 միլլիօն մանէթ։

* * *

Դաւիդով ազգանուամբ մի պարոն «Մոսկովսկ. Վեդոմոստ.»-ի մէջ յօդուած է գրել, որոյ մէջ համոզեցուցիչ փաստերով հաստատում է սկու գոյութիւնը Կովկասի գետերում.

* * *

Նոբէլին գործոց նախագահութեան մի աստիճանաւոր, պ. Պարամով, Պետերբուրգի շրջակայքում ծծմբային մի նոր աղբիւր գտաւ.

* * *

Ամերիկայի մի վաճառականական տուն Նոբէլի հետ դաշինք է կապում, որ իւրաքանչիւր տարի 60 միլլիօն նաւթ գնի նրանից։ Բայց այդմանէ տան ներկայացուցիչները Նոբէլին յայտնում են, թէ նրանց ընկերութիւնը, թերևս, յանձն առնի, Բագուից մինչև Բաթում տորպերկեսայ խողովակներ շինելու, Բագւայ նաւթը, այդ ճանապարհով, մինչև Սև ծովը փոխադրելու համար.

* * *

Լրագիրները գրում են, որ այս ամառ, Լօնդօնում, և առ հասարակ Անգլիայում, օդոսուս ամառը չը տեսնուած շոգեր են եղել։ Լօնդօնում, օրինակ, արևի մէջ ջերմաչափը 51, 4 էր ցոյց տալիս, իսկ ստուէրի մէջ 28, 8.

* * *

Սոխումում սերմանելու համար չայի սերմերը արդէն Օդեսայ բերին.

* * *

Նշանաւոր Լիստ երաժիշտը—պիանիստ—կոմպոզիտորը։ Նա արդէն 73 տարեկան է։ Սաքսըն-Վէյմարի հերցոգը 6000 մարկ թոշակ նշանակեց նրան։

* * *

Ռուսաց Պաղեստինեան ընկերութեան 1883/4 տարւայ հաշուեցոյցից երևում է, որ ընկերութիւնը աշխատելով ուղղափառութիւնը տարածել ս. երկրում չորս ուսումնարան է հիմնել Նազարէթի շրջակայքումը, որոց մէջ արդէն 122 աշակերտներ կան, և. Երուսաղէմում հիմնարկուած եկեղեցւոյն շինութիւնը արդէն աւարտուած է։ Մնում են միայն ներքին զարդը։ Երուսաղէմ գնացող ուխտաւորներին ընկերութիւնը 15-ական ռուբլի դրամական թեթևութիւն է ընձեռել՝ երկաթուղւոց և շոգենաւուց ընկերութիւններին միջնորդելով և ուխտաւորների ճանապարհածախսը քչացնել տալով։ Բայց այդմանէ ընկերութիւնը Երուսաղէմում արդէն իւր գրավաճառանոցն ունի, որտեղից էժան գներով վաճառուում է ս. գիրքը։ Այսպիսով ուխտաւորները այլ ևս չեն դիմում բողոքականների գրավաճառանոցները։ Ընկերութեան անդամոց թիւը առ այժմ 564 հոգի է։ Հաշուառարական տարումը ընկերութիւնը ունէր 166 հազար ռուբլի, որից անշարժ դրամագլուխն է 76,000 ռուբլի։

* * *

Մեր թղթակից պ. Քաղաքացին Թիֆլիզի առողջապահութեանը վերաբերեալ մի կարծիք է յայտնում, այն է «մշտական առողջապահական յանձնաժողով. շարժական խորհրդատու առողջապահական յանձնաժողով» ունենալ Թիֆլիզում։ Որքան էլ որ այդ կարծիքը Թիֆլիզի համար նոր չէ, բայց և այնպէս, ճշմարիտ, արժէ որ քաղաքային վարչութիւնը ուշք դարձնէ այդ, կամ դրա նման կարծիքների վրայ և նրանց բոլորից մի այնպիսի միջոցի ձեռնարկէ, որով մի անգամ ընդ միշտ, քաղաքը ապահոված լինի ամեն մի պատահական, մեծ և փոքր, հիւանդութիւնների եթէ ոչ յայտնուելուցը, գէթ ընդարձակուելուցը։

Մի նշանաւոր բժիշկ ասել է. «ամենալաւ և առաջին բժիշկը՝ առողջապահութիւնն է»։ Անգլիայի մինիստրն էլ վերջին օրերումս այս նշանաւոր խօսքերը արտասանեց պարլամէնտում». խոլերայի դէմ մենք ոչ մի առանձին միջոցի դիմելու պէտք չունենք, որովհետև Լօնդօնի առողջապահական սովորական միջոցները՝ մեզ երաշխաւորում են, որ խոլերան չէ կարող մեր երկիրը մուտք գործել»։

* * *

Կ'իմանանք թէ, կըսէ Էքսփրէս, Ամենապատիւ Ներսէս Պատրիարքը Վիէննա պիտի երթայ առողջութեանն հարկաւոր դարմաններն առնելու համար։ Նորին Բարձրութիւնը ճանբայ պիտի ելլէ, երբ առողջական վիճակը ներէ։

(Արշ. Արարատեան).

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Տպարաններում յայտ գործածուող շոգեշարժ մեքենաները, թերևս, շատով ընկնեն գործածութիւնից, որովհետև այժմ նրանց անելիք գործը ելեքտրական նոր մեքենաներով են անում Ամերիկայումը։ Սկզբնական փորձերը շատ յաջող էին և մի ամերիկական թերթ արդէն ելեքտրական մեքենայով է տպագրւում։

* * *

Ի վաղուց հետէ Փարիզում մտադրութիւն կայ 1789 թուականի (Ֆրանսիոյ յեղափոխութիւն) հարիւրամեակը տօնել այնպիսի շքեղութեամբ, որոյ նմանը տեսնուած չը լինէր։ Այդ միտքը արծարծողները ուզում են հանդէսին այնպիսի կերպարանք տալ, որ ողջ Ֆրանսիան իւր մտաւորական, առևտրական, գեղարուեստական,—մի խօսքով իւր նիւթական և բարոյական կեանքով, հանդէսումը երևան գայ։

Խմբագիր Պ. ՍԻՄԷՕՆԵԱՆՑ.
Հրատարակիչ Հ. ԷՆՖԻԱՃԵԱՆՑ.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Մամուլի տակն են և մինչև օգոստոսի վերջը լոյս կը տեսնեն «ՎԱՐԺԱՐԱՆ» ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ԱՄՍԱԳՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՄԲ. Հետևեալ երկու գրքոյկները.

1) «Կնոջ կոչումը և դաստիարակութիւնը» Հեղ. Լուիզա Բիւխնէրի Թարգ. Գ. Շահրուդաղեան:

2) «Ոսկէ ձկնիկ». մանկական վէպ. Ա. Ս. Պուշկինի,—Թարգ. Գամառ-Քաթիպա:

Մարիամեան—Յովնանեան օրիորդաց ուսումնարանը ԲԱՑՈՒԵԼՈՒ է ներկայ օգոստոսի 27-ին:

(2--1)

Ս. Գայիանեան օրիորդական ուսումնարանում վերաքննութիւնք և ՆՈՐ աշակերտուհեաց ընդունելութիւնը սկսուում են օգոստոսի 25-ից, իսկ ԴԱՍԵՐԸ — սեպտեմբերի մէկից:

(2—1)

Թիֆլիսի Նորաշէն եկեղեցւոյ ս. Մարիամեան օրիորդաց ուսումնարանի վերաքննութիւնները և աշակերտուհեաց ընդունելութիւնը սկսվում է օգոստոսի 25-ից, իսկ ՈՒՍՈՒՄՆ սեպտեմբերի 1-ից:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է և ԼՈՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԻ

Մինչև օգոստոսի վերջը

Զ. Գրիգորեանի «Կովկասեան» գրավաճառանոցի հրատարակութեամբ

Յ. ՆԱԶԱՐԵԱՆԻ

«ՀԱՅՈՑ ԼԵԶ. ՈՒՍՈՒՑԻՉ»

Չորրորդ տարւոյ

Երկրորդ տպագրութիւն՝ հիմնական փոփոխութեամբ.

1—3

ՄԻ ՓՈՐՁՈՒԱԾ ՈՒՍՈՒՑԻՉ ցանկանում է ՈՒՍՈՒՑՉԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆ ԳՏՆԵԼ գաւառական քաղաքներում: Հասցէն «Մեղուի» խմբագրատուն:

Քաղաքային Վարչութիւնը հաւաստացնում է ի գիտութիւն Թիֆլիսում թաց միրգ վաճառողներին և պարտիզպաններին, որ նա ԽԱԿ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ Թիֆլիս բերելը արգելելու համար կարգադրութիւններ է արել: Այդ պատճառաւ հրաւիրվում են միրգ վաճառողները այդ տեսակ խակ պտուղներ չը գնել և չը ծախել, հակառակ դէպքում դրանք կը խլուին և կ'ոչնչացուին:

3—3

Շամախւոյ ս. Սանդխտեան օրիորդական դպրոցի համար հարկաւոր է ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ և ՄԻ ՎԱԺԱՊԵՏ (այր ու կին), տարեկան 600 ռուբլի ռոճիկով և բնակարան: Դպրոցն ունի երկու դասատուն չորս տարուայ դասընթացով և բոլոր առարկաները յանձնուած է լինելու այդ երկուսին: Գրել —Шемаха. Попечительство Армянск. женскаго училища.

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԵԱՆ ԹՈՅԼՏՈՒՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ ԱՆՁԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Երրորդ տարի

Առևտրական կուրսերի նպատակն է՝ մասնագիտական առևտրական կրթութիւն տալ երկու սեռի անձանց և պատրաստել գործնական ճանապարհով հմուտ հաշուապահներ:

Կուրսերը երկու բաժանմունքից են կազմած. մեծ բաժանմունք՝ մէկ տարուայ և փոքր բաժանմունք՝ երկու տարուայ դասընթացով: Իգական սեռի անձինքներից առանձին բաժանմունք է կազմվում: Աշակերտների պատշաճ յառաջադիմութեան համար, նոցա թիւր իւրաքանչիւր բաժանմունքի մէջ սահմանափակ է:

Աւանդելի առարկայք սոքա են՝ 1) Առևտրական Տնտեսութիւն, 2) Առևտրական Թուաբանութիւն և վարժութիւններ համրիչի վերայ, 3) Հաշուապահութիւն (պարզ կրկնակի և բանկային), 4) Առևտրական Թղթակցութիւն, 5) Առևտրական և Մուրհակի կանոնադրութիւն, ցանկացողների համար և 6) Ֆրանսերէն լեզու, 7) Գեղագրութիւն:

Տեսական բացատրութիւնների հետ, որտեղ միայն հնարաւոր է, կատարվում են զուգընթացաբար գործնական վարժութիւններ: Որպէս զի աշակերտները կարողանան ձեռք բերել հաշուապահութիւնից լուրջ և գործնական գիտութիւն, մեծ բաժանմունքի մէջ կազմած կը լինի օրինակելի դրասենեակ:

Տարեկան վարձը (բացի Ֆրանսերէն լեզուի և գեղագրութեան դասերից) մեծ բաժանմունքի համար 125 ռուբլի է, իսկ փոքր բաժանմունքի համար 75 ռուբլի: Գիշերօթիկ աշակերտները ընդունվում են առանձին պայմաններով:

Մեծ բաժանմունք մտնողները պէտք է ներկայացնեն միջնակարգ ուսումնարանի 4-դասատան վկայական. իսկ ովքեր չեն ներկայացնում այդպիսի վկայական, նորանք նախապէս քննութեան են ենթարկվում ռուսերէնից և թուաբանութիւնից: Փոքր բաժանմունքի համար պէտք է գիտենալ՝ գրել և կարդալ ռուսերէնից և թուաբանութեան չորս գործողութիւնները: Դասաւանդութիւնները կատարվում են երեկոյեան ժամերին և ռուսերէն լեզուով. իսկ նոյն առարկաները կ'աւանդուեն և հայերէն, եթէ առնուազն 6 ցանկացող յայտնուին:

Աւարտող աշակերտները հարցաքննութիւններից յետոյ ստանում են ատեստատներ իրանց ցոյց տուած յառաջադիմութեան համեմատ:

1884-85 տարուայ ուսման ընթացքը սկսվելու է սեպտեմբերի 15-ից: Աշակերտների ընդունելութիւնը օգոստոսի 20-ից, ամեն այն օր, երեկոյեան 5-ից մինչև 8 ժամը: Մանրամասն տեղեկութիւններ ու կուրսերի ծրագիրը և կանոնները կարելի ստանալ ձրիապէս եղբարց Ծովեանովների բանկային գրասենեակում և կուրսեր հիմնողի բնակարանում՝ Սոլոլակի և Բոխչեվսկի փողոցների անկիւնում, Ալէքսանդր Դորղանեանի տանը, № 21: Օտարաքաղաքացիք դիմում են կուրսերի հիմնողին՝ Въ Тифлисъ. Степану Мануэлянцу.

Ծանօթութիւն. «Առևտրական կուրսերի» հիմնողը պատիւ ունի ծանօթացնել հասարակութեանը, որ երկու տարուայ միջոցում աւարտել են 21 աշակերտ, որոնցից միայն 5-ը դեռ որոշ պարապմունք ու պաշտօն չ'ունին. ուստի այն անձիքը, որոնք կը կամենան իրենց առևտրական գործերի համար ուսման ընթացքը աւարտած աշակերտներ ունենալ, թող բարեհաճեն դիմել վերոյիշեալ հասցէով:

1—5

ДОЗВОЛЕННО ЦЕНЗУРОЮ ТИФЛИСЪ, 22-го Августа 1884 г. Типограф. М. Рот. и К-о. На Гол. проспектѣ Домъ № 41. Տպարան Մ. Ռօտինեանց և ընկ.